

ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม จากการเป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์

Tourism Impact in Maha Sarakham as a Creative Economy City Model

ชัยรัช ศรีบริวารพิทักษ์¹

Chaithawat Siribowonphitak¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอมุมมองของผลกระทบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามจากการเป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยได้รวบรวมการวิจัยเชิงเอกสาร ทบทวนวรรณกรรมการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและจากการประชุมสรุปประเด็นต่างๆด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามในรอบปี พ.ศ. 2557 - 2558 จากการศึกษาพบว่าสถานการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม มีแนวโน้มการขยายตัวอยู่ในด้านบวก และหากพิจารณาแยกตามลักษณะการพักค้างคืนพบว่า การเดินทางท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนมีการขยายตัวเพิ่มสูงกว่าการเดินทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงจัดประชุม สัมมนาอยู่เสมอ ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวจากคนในภูมิภาคเดียวกัน ภาพลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคามนั้นสามารถสื่อสารได้จากสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด เป็นสิ่งที่ควรนำไปประชาสัมพันธ์ของจังหวัดมหาสารคามคือ พระธาตุนาคุณ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของจังหวัดมายาวนาน จากการวิเคราะห์ผลกระทบต่างๆที่เกิดขึ้น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามก็สามารถวางแผนนโยบายการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างรัดกุม ถึงแม้ว่าจังหวัดมหาสารคามถือได้ว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็กกว่าจังหวัดอื่นๆในแถบภาคอีสานตอนกลาง แต่ถ้าหากส่งเสริมให้เกิดการกระจายตัวของการท่องเที่ยวก็จะส่งผลด้านดีและด้านลบของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน รวมถึงการวางแผนไว้อย่างล่วงหน้าอย่างดี เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ : การท่องเที่ยว, เมืองต้นแบบ, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

ABSTRACT

This academic article aims to present a viewpoint of the tourism impact by compiling documentary researches, reviewing interviews on related personnel, and studying minutes taken from Maha Sarakham's tourism conferences held between 2014 and 2015. From the study, the tourism in Maha Sarakham is proceeding to a positive direction. If considering from staying overnight records, it is found that the number of staying overnight is higher than one-day travelling. Moreover, the government and private sectors from both outer and within the area usually hold conferences in the province. Most of tourists are from the same part of the country which is the

¹อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Chaithawat.si@rmu.ac.th

northeastern of Thailand. Maha Sarakham's image can be expressed and promoted by the famous and unique Phra That Na Dun, a Buddha's relic which has been very important to the province since a long time ago. By analyzing the impact that might affect economy, society, culture, and environment, the findings show that these changeable factors cannot be controlled. Nevertheless, administrative policies can be carefully determined. Although Maha Sarakham is quite small in size comparing to other tourist cities in the middle E-San, promoting the city to create tourist dispersal will lead to positive results on the mentioned four factors. Even though there will be some negative results as well, a careful plan in advance can help leading to sustainability in the long term.

Keywords : Tourism, City Model, Creative Economy

บทนำ

แนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นในทุกๆปี ทำให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังคงเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าในปีที่ผ่านมาสถานะเศรษฐกิจโลกจะประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้านก็ตาม ซึ่งจากการคาดการณ์ขององค์การท่องเที่ยวโลก (UNWTO) จะมีการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้นเฉลี่ย 4% ต่อปี ซึ่งภูมิภาคที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออก, แอฟริกา และกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นจุดหมายการท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีผู้นิยมเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (World Tourism Organization, 2011) ซึ่งในปัจจุบันรูปแบบหรือความนิยมทางการท่องเที่ยวมักเน้นสิ่งที่มีอยู่ดั้งเดิม ธรรมชาติป่าเขา โบราณสถานต่างๆ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การเกิดภัยพิบัติคือสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตได้รับผลกระทบจิงรณรงค์ร่วมกันป้องกันการรักษาทรัพยากร โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวต้องให้ความรู้และประสบการณ์พร้อมกับกระบวนการในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งการท่องเที่ยวที่มีบทบาทและมีความสำคัญมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศทั่วโลกและลักษณะทางการท่องเที่ยวอันเป็นรูปแบบการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรไว้ให้มากที่สุดและนานที่สุด (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์และคณะ, 2554)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เป็นดินแดนที่ราบสูงซึ่งร่ำรวยด้วยโบราณสถานที่ยังบอกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากมายด้วยวัฒนธรรมที่น่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีแหล่งธรรมชาติอันงดงามด้วยรูปลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ว่าใครมาเยือนแล้วเป็นต้องประทับใจสำหรับผู้ที่ต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้หลายสิ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก ปัจจุบันกลับกลายเป็นแผ่นดินที่ควรค่าแก่ความภาคภูมิใจ แต่เหนืออื่นใดอีสานนี้แหละที่จะเป็นดินแดนหน้าบ้านของประเทศไทยในการออกไปปรับหน้ากับการเติบโตของอุษาคเนย์ที่กำลังพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างมาก รวมไปถึงนโยบายด้านคมนาคมขนส่งที่มีโครงการยักษ์ใหญ่ในการเร่งการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางคมนาคมในการรับมือเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557) ซึ่งทางรัฐบาลได้มีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจหลายโครงการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงแนวความคิดในการสร้างความเจริญเติบโตและการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้สินทรัพย์ที่เกิดจากการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์

เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นโครงการที่ กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ หยิบมาเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้คนไทยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย นำประโยชน์ไปใช้ในเชิงพาณิชย์ รวมถึง

การกระตุ้นเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับภาคประชาชนในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยจะพัฒนาจังหวัดที่มีศักยภาพ เป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั่วประเทศ และคัดเลือกเป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ที่สามารถนำไปพัฒนาสร้างจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าหรือบริการของจังหวัด ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น และประเทศชาติอีกทางหนึ่งด้วย สำหรับ 10 จังหวัด ที่ได้ผ่านการพิจารณาตัดสินมาจากรอบแรกทั้งหมด 30 จังหวัด เข้าสู่รอบสุดท้าย จังหวัดมหาสารคาม เป็น 1 ใน 10 ที่ได้รับการคัดเลือก โดยมีภาพลักษณ์เป็นเมืองแห่งการเรียนรู้ สู่การพัฒนาชุมชน “Learning City towards Community Development” หรือจะเรียกอีกอย่างว่า เมืองตักสิลา เมืองแห่งการศึกษา เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบรรยากาศของเมืองที่สงบเงียบและเรียบง่ายตามแบบฉบับของเมืองอีสาน ปัจจุบันมีความสำคัญในฐานะเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาแห่งหนึ่งของภูมิภาค เนื่องจากมีสถาบันการศึกษาอยู่มากมาย จึงได้ชื่อว่าเป็น “ตักสิลาแห่งอีสาน” มหาสารคามมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี และเนื่องจากยังมีความเจริญไม่มากนัก ผู้ที่มาเยี่ยมเยือนเมืองนี้จึงได้สัมผัสกับวิถีชีวิตชาวอีสานอันเรียบง่ายและบริสุทธิ์ เป็นเสน่ห์ที่ในวันจะหาได้ยากในสังคมเมืองปัจจุบัน เป็นจังหวัดที่มีขนาดกลางถึงเล็ก ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบสูงโคราช พื้นที่มีรูปร่างคล้ายนกอินทรีกลับหัว ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด โดยทางด้านทิศตะวันตกและทิศเหนือเป็นที่สูงและค่อยๆ ลาดเทมาทางทิศตะวันออกและทิศใต้ มีแม่น้ำสำคัญคือแม่น้ำชีมหาสารคามเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานเมืองหนึ่ง มีความเจริญรุ่งเรืองและเสื่อมโทรมหมุนเวียนไปในแต่ละยุคสมัย ปัจจุบันนับเป็นเมืองศูนย์กลางวัฒนธรรมของชาวอีสาน เนื่องจากชาวเมืองมีที่มาจากหลายชนเผ่า เช่น ชาวไทยพื้นเมืองที่พูดภาษาอีสาน ชาวไทยย้อ และชาวผู้ไทย ประชาชนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย มีการไปมาหาสู่และช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันตามแบบของคนอีสานทั่วไปมหาสารคามนับเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญ เนื่องจากพบชุมชนโบราณหลายแห่ง ทั้งชุมชนบ้านเชียงเหียนและหมู่บ้านปั้นหม้อของชาวบ้านหม้อ ตำบลเขวา อำเภอเมืองฯ รวมทั้งพบศิลปะสมัยทวารวดีและอิทธิพลของวัฒนธรรมขอม เช่น กู่สันตรัตน์ กู่บ้านเขวา กู่บ้านแดง และกู่อื่นๆ รวมถึงเทวรูปและเครื่องปั้นดินเผาที่พบอยู่ทั่วไปในหลายพื้นที่ของจังหวัด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557) ซึ่งจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวโดยรวมไปถึงในประเทศไทยเองก็ตามผนวกกับการมุ่งมั่นในพัฒนาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม จนได้รับคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 10 ของเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ถึงแม้ว่าจังหวัดมหาสารคามไม่ใช่เมืองหลักที่ใหญ่โตแต่ก็สามารถผลักดันวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยู่งักในระดับวงกว้างสามารถใช้จุดแข็งดังกล่าวให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์

สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้ประโยชน์มากมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ลงทุนน้อย แต่ผลกำไรที่ได้รับมีมูลค่ามากมายมหาศาล ซึ่งในประเทศไทยเองอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศการสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เพื่อให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ และเกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ ให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และมติคณะรัฐมนตรีมอบหมายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัดทำยุทธศาสตร์แผนงานฟื้นฟูวิกฤตการท่องเที่ยวระยะสั้น และระยะยาว รวมทั้งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบาย

การท่องเที่ยวแห่งชาติที่จะต้องจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะเลขานุการคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติจึงได้จัดทำร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติพิจารณาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน และเพื่อเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งชันเกิดการสร้างรายได้ และการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกภาคส่วนของประเทศไทย

ในปัจจุบันปัจจัยกระตุ้นการท่องเที่ยวของประเทศไทยประกอบด้วยปัจจัยภายในและภายนอก โดยปัจจัยภายในที่สำคัญ เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าของที่ระลึก ภาพลักษณ์ การประชาสัมพันธ์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมภายในประเทศ เป็นต้น ในขณะที่ปัจจัยภายนอก เช่น สภาวะเศรษฐกิจและการเมืองของโลก ความนิยมในการท่องเที่ยว การขยายเส้นทางคมนาคม การเปลี่ยนแปลงนโยบายระหว่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยปัจจัยกระตุ้นอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยที่สำคัญในระยะปัจจุบัน คือ นโยบายของรัฐบาล ซึ่งต้องการเร่งเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ การก้าวไปสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community : AC) การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) แนวโน้มของเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค (Hub) ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะศูนย์กลางทางการบินภูมิภาค การขยายตัวของธุรกิจสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost Airline) เป็นต้น นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่มุ่งเน้นมาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และสร้างปัจจัยแวดล้อมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยสนับสนุนให้ไทยเป็น “ศูนย์กลางการผลิตสินค้าและบริการในภูมิภาคบนฐานแนวคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม” ดังนั้น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์จึงสนับสนุนให้การท่องเที่ยวไทยพัฒนาบนฐานความเป็นไทย ที่มีความหลากหลายทางด้านภูมิสังคมและวัฒนธรรม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555)

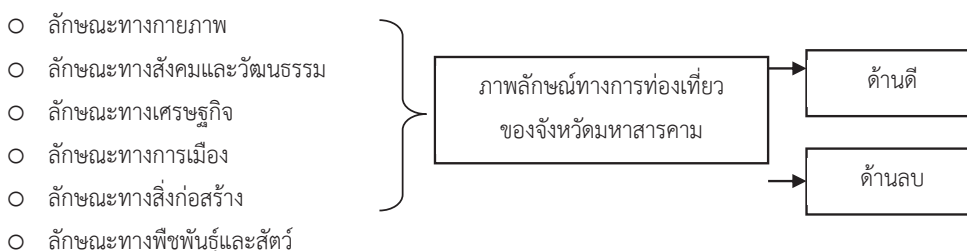
จากการศึกษาเอกสาร สถิติและการประชุมของหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว พบว่าสถานการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม มีแนวโน้มการขยายตัวอยู่ในด้านบวก ในอัตราร้อยละ 20.86 และหากพิจารณาแยกตามลักษณะการพักค้างคืน พบว่า การเดินทางท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนมีการขยายตัวเพิ่มสูงกว่าการเดินทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเป็นเมืองแห่งการศึกษา แหล่งความรู้ ทำให้มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงจัดประชุม สัมมนาอยู่เป็นประจำ ซึ่งตลาดนักท่องเที่ยวหลักยังคงเป็นผู้เยี่ยมเยือนคนไทยที่มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 20.18 ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวจากคนในภูมิภาคเดียวกัน รองลงมาคือกรุงเทพฯและกลุ่มที่เดินทางติดต่อราชการ รวมถึงสถานศึกษา โดยนักท่องเที่ยวนิยมพักค้างคืนที่โรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือเกสต์เฮาส์ส่วนมากนิยมเดินทางเป็นหมู่คณะและครอบครัวในลักษณะการประชุมสัมมนา ทำบุญไหว้พระที่พระธาตุนาดูน รวมทั้งแวะท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น วนอุทยานโกสัมพี ห้างสรรพสินค้า วนอุทยานวังมัจฉา และหาดวังโก ส่วนพาหนะที่นิยมใช้มากที่สุดคือรถส่วนตัว รองลงมาคือพาหนะจากหน่วยงานต้นสังกัด

ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามในปัจจุบัน

ภาพลักษณ์เดิมของจังหวัดมหาสารคามยังคงยึดแนวทางเดิมคือยึดตามคำขวัญประจำจังหวัด คือ “พุทธมณฑลอีสาน ถิ่นฐานอารยธรรม ผ้าไหมล้ำเลอค่า ตักสิลานคร” แต่การออกแบบต่าง ๆ รวมทั้งงานเลขศิลป์

สิ่งแวดล้อมเดิมมีการออกแบบที่ขาดความเป็นเอกภาพ ขาดความโดดเด่น และแสดงอัตลักษณ์ของจังหวัดได้ไม่ชัดเจน จึงทำให้ภาพลักษณ์ของจังหวัดดูไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ดังนั้นหากมีการปรับปรุงการออกแบบเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ให้ชัดเจนและดียิ่งขึ้น ก็จะสามารถส่งเสริมภาพลักษณ์ของจังหวัดให้ชัดเจนยิ่งขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการออกแบบ ให้ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมของพระธาตุนาดูนเป็นรูปแบบหลักในการออกแบบ และใช้ลวดลายของผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากเป็นลวดลายในการประดับตกแต่ง ส่วนปูทูลกระหม่อมให้ใช้เป็นองค์ประกอบเสริมและพิจารณาใช้เป็นกรณีไป

ในปัจจุบันภาพลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคามนั้นสามารถสื่อสารได้จากสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์หลักและเป็นสิ่งที่ควรนำไปประชาสัมพันธ์จังหวัดมหาสารคามคือ พระธาตุนาดูน ส่วนสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์รองได้แก่ งานบุญเบิกฟ้ากาชาด ปูทูลกระหม่อม และผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ส่วนหลักในการออกแบบเลขนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับจังหวัดมหาสารคามนั้น ในด้านรูปร่าง รูปทรง เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ ให้ใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมของพระธาตุนาดูนเป็นรูปแบบหลักในการออกแบบ ด้านลวดลายประดับตกแต่ง ให้ใช้ลวดลายของผ้าไหมลายสร้อยดอกหมากเป็นลวดลายในการประดับตกแต่ง ด้านการใช้สี ให้ยึดตามสีของปูทูลกระหม่อม ได้แก่ สีม่วงและสีเหลืองส้ม แต่มีการปรับค่าสีให้เหมาะสมของการออกแบบ (องอาจ นุสือว, 2556) โดยรวมเหล่านี้คัดลอกออกมาเป็นภาพลักษณ์ของจังหวัดนั้นก็คือ เมืองแห่งการเรียนรู้ สู่อการพัฒนาชุมชน (Learning City towards Community Development) ซึ่งลักษณะภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวมีทั้งด้านดีและด้านลบ ปัจจัยทั้งสองเหล่านี้อาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพปัจจัยภายในและภายนอก กล่าวคือลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางการเมือง ลักษณะทางสิ่งก่อสร้างและลักษณะทางพืชพันธุ์และสัตว์ โดยความสัมพันธ์ปัจจัยทางภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ปัจจัยทางภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว

ที่มา : (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนาและเพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557, 13)

จากความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นได้ว่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้รองรับผลกระทบต่างๆได้อย่างรอบด้าน ทั้งนี้ต้องผ่านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายของภาครัฐ เอกชน และประชาชนอย่างสมดุล โดยผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

วิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT ANALYSIS) ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เมื่อเปรียบเทียบด้านการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคพบว่า จังหวัดมหาสารคามยังคงมีศักยภาพต่ำ แต่เมื่อเปรียบเทียบในระดับกลุ่มจังหวัดพบว่าจังหวัดมหาสารคามมีศักยภาพ

ด้านการท่องเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามก็มีโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับภูมิภาคต่อไป ซึ่งจากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมหาสารคามวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) รวมถึงการวิเคราะห์นโยบายและยุทธศาสตร์ ตลอดจนการวิเคราะห์แนวโน้มและความเป็นไปได้ของการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง (STRENGTHS)

- เป็นจุดศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สะเทืออีสาน) สามารถเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งและการท่องเที่ยวไปยังจังหวัดอื่นได้ง่าย
- พระธาตุนาคูนเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณแห่งหนึ่งที่มีประวัติอันยาวนานในสมัยทวารวดี ซึ่งมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ค้นพบมากมาย
- จังหวัดมหาสารคามมีโบราณสถานรวบรวมโดยกรมศิลปากรทั้งหมด 74 แห่ง ได้รับการขึ้นทะเบียนแล้ว 17 แห่ง และยังไม่ได้ทะเบียนแต่อยู่ในฐานข้อมูลแล้วอีก 57 แห่ง
- มีวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการจัดงานประเพณี
- มีความคุ้มค่าเงิน (Value for money) เพราะมีค่าครองชีพที่เหมาะสมกับราคาสินค้าที่จับจ่ายใช้สอยซึ่งสามารถแข่งขันด้านราคา
- มีภาพลักษณ์และชื่อเสียงด้านการศึกษาเป็นทุนเดิม จึงส่งผลให้สามารถประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย
- มีนักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่สนับสนุนเกื้อกูลด้านการท่องเที่ยว

จุดอ่อน (WEAKNESSES)

- ขาดความร่วมมือภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยว
- แหล่งท่องเที่ยวยังคงเสื่อมโทรม เนื่องจากมีปริมาณนักท่องเที่ยวน้อยและไม่สม่ำเสมอ จึงส่งผลให้เจ้าของพื้นที่ไม่ใส่ใจในการบำรุงรักษา
- นำสื่อความหมายอื่นมาใช้ทดแทนทำให้เกิดการบดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ป้ายโฆษณาสินค้า เป็นต้น
- ขาดการประชาสัมพันธ์ในระดับวงกว้าง
- ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานยังไม่มีมาตรฐาน เช่น รถขนส่งสาธารณะยังไม่มีเส้นทางเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

โอกาส (OPPORTUNITIES)

- การเปิดเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor : EWEC) หรือเส้นทางหมายเลข 9 (R9) จะทำเป็นจังหวัดมหาสารคามเป็นทางผ่านของนักท่องเที่ยว นักเดินทาง และนักลงทุนที่ใช้เส้นทางนี้ จึงเป็นโอกาสที่ดีสามารถจัดให้เป็นจุดแวะท่องเที่ยวได้
- โครงการรถไฟทางคู่สายใหม่จากบ้านไผ่-นครพนม
- รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศทำให้จังหวัดสามารถส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยววิถีพุทธ

- จังหวัดขอนแก่นมีนโยบายการเป็นศูนย์กลางด้านคมนาคม โลจิสติกส์ การแพทย์ MICE และสายการบิน ส่งผลให้มีโอกาสได้รับผลกระทบจากการกระจายตัวจากการขยายตัวของเมืองใหญ่สู่จังหวัดใกล้เคียง
- จังหวัดขอนแก่นมีก่งสุลใหญ่เงิน สถานทูตเวียดนาม ลาวและกำลังวางแผนการจัดตั้งสถานทูตเปรู ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางทางการติดต่อประสานงานของกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งจังหวัดมหาสารคามห่างจากจังหวัดขอนแก่นเพียงแค่ 1 ชั่วโมง จึงมีโอกาสในการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของทั้งสองจังหวัด

อุปสรรค (THREATS)

- การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้นโยบายของรัฐบาลความต่อเนื่อง
- เมื่อถึงฤดูน้ำหลากแม่น้ำชีจะเอ่อล้นท่วมถนนส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว เพราะจะมีอุปสรรคต่อการเดินทาง
- การกระจุกตัวของนักศึกษาทำให้เกินขีดความสามารถในการรองรับประชากรและหนาแน่นในบางพื้นที่ อาจส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยว
- คู่แข่งขันการพัฒนาการด้านผลิตภัณฑ์และการตลาดที่มีคุณภาพมากกว่า

ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามจากการเป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ตามความหมายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึง แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม (Culture) การสั่งสมความรู้ของสังคม (Wisdom) และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ (Technology and Innovation) (อาคม เดิมพิทยาไพสิฐ, 2553) โดยคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นคำภาษาไทยที่ใช้แทนคำในภาษาอังกฤษหลายๆ คำดังนี้ Creative Economy, Creative Industries, Cultural Industries โดยแต่ละคำในภาษาอังกฤษก็ถูกบัญญัติขึ้นโดยหน่วยงานหลายๆ หน่วยงาน และมีความแพร่หลายในหลายๆ มิติ (Srisangnam, 2009) ซึ่งการสร้างมูลค่าสินค้าหรือบริการที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ สำหรับสาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะเรียกว่า “อุตสาหกรรม สร้างสรรค์” (Creative Industry) ซึ่งหมายถึงกลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่ง สำคัญ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” คือแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมการสั่งสมความรู้ทางสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ (Gregory H. Wassall and Douglas De Natale, 2006) โดยมีส่วนประกอบดังภาพที่ 2 ต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ที่มา : Douglas DeNatale and Gregory H. Wassal, 2007, 5-6

จากภาพจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของการพิจารณาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประกอบด้วยกลุ่มคลัสเตอร์ (Cluster) ทั้ง 3 ส่วน คือ ส่วนแรกองค์การและธุรกิจ ส่วนที่สองประชาชนในพื้นที่และส่วนที่สามสถานที่หรือพื้นที่ ซึ่งทั้ง 3 ส่วนต้องมีความสอดคล้องกัน มีการเกื้อหนุนกันให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ และโดยประเทศไทยก็นำเกณฑ์ดังกล่าวไปคัดเลือกพื้นที่ต่างๆเพื่อให้เป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากการได้รับคัดเลือกให้เป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นโครงการที่กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ หยิบมาเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นและส่งเสริมให้คนไทยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย นำประโยชน์ไปใช้ในเชิงพาณิชย์ รวมถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับภาคประชาชนในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยจะพัฒนาจังหวัดที่มีศักยภาพ เป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั่วประเทศ และคัดเลือกเป็นเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ จากจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ที่สามารถนำไปพัฒนาสร้างจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าหรือบริการของจังหวัด ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นและประเทศชาติอีกทางหนึ่งด้วย (กระทรวงพาณิชย์, 2555) มหาสารคามเมืองที่มีความชัดเจนในการนำความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาเมืองหรือชุมชน จากรากฐานของต้นทุนทางภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาภายในท้องถิ่น ชุมชนของแต่ละจังหวัด จนก่อให้เกิดเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ โดยหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ผู้ประกอบการ ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทและมีการดำเนินงานร่วมกันอย่างสอดคล้องและเกื้อกูล สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจส่งผลให้เมือง/ชุมชน มีสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน โดยได้ส่งโครงการเมืองแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชน ภายใต้แนวคิด 3 ส่วน ได้แก่

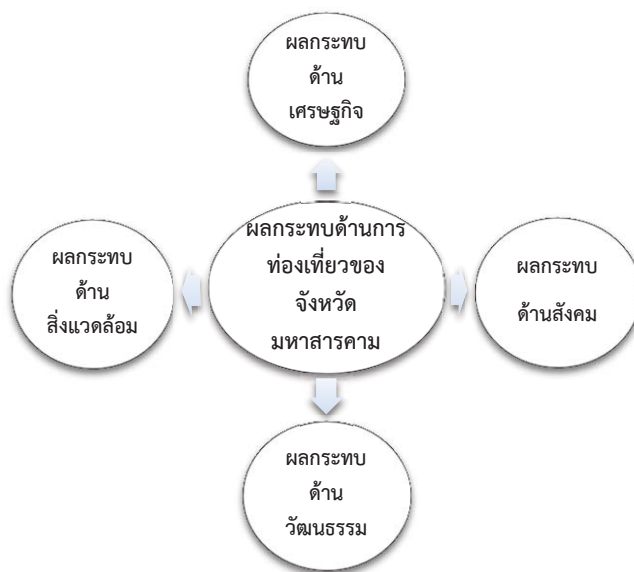
1. ทุนความรู้ หมายถึง ภูมิปัญญา เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันการพลศึกษา วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี ซึ่งมีหลักสูตรการเรียนการสอนมากกว่า 1,000 หลักสูตร เพื่อการเรียนรู้ศึกษาวิจัย

2. ทุนทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง “คน” จังหวัดมหาสารคาม มีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ คณาจารย์

นิสิต นักศึกษา ประชาชนชาวบ้าน มากกว่า 100,000 คน ที่จะขับเคลื่อนเรียนรู้ และพัฒนาชุมชน

3. ชุมชน โดยประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม อาชีพเสริมเป็นการผลิตสินค้าหัตถกรรมต่างๆ ชุมชนวัฒนธรรมและชุมชนประวัติศาสตร์

ซึ่งทั้งสามส่วนได้หล่อหลอมองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริการ ให้เป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของจังหวัดมหาสารคาม โดยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการคัดเลือกเป็น 1 ใน 10 เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ของประเทศ อย่างไรก็ตามหากจะเกิดการพัฒนาเพื่อรองรับผลกระทบของการท่องเที่ยวจากโอกาสที่ได้รับยกย่องให้เป็นเมืองต้นแบบ ควรมีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม เป็นส่วนประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เมื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ย่อมได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่และมีข้อขัดแย้งกันเพียงเล็กน้อย แล้วในที่สุดชุมชนท้องถิ่นเองจะมีส่วนในการควบคุมพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งสาเหตุที่ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้ส่วนร่วมนั้นเพราะว่าชุมชนท้องถิ่นได้รับผลกระทบโดยตรงทั้งทางบวกและทางลบ ในส่วนของจังหวัดมหาสารคามได้รับการยกย่องเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย จะส่งผลกระทบทางการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ จากภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม
ที่มา : (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนาและเพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557, 19)

การท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวส่งผลให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงถูกมองเป็นเครื่องมือต่อการยกระดับความยากจนและสร้างการจ้างงานกระตุ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทที่มีไม่กี่อื่น ๆ โอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่จะนำเสนอเป็นสิ่งที่สำคัญที่ระบุว่าการพัฒนาควรอยู่ในระดับที่ไม่เกินขีดความสามารถของปลายทางจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงหรือกลับไม่ได้ไปยังปลายทาง (Tribe, 2011) การพัฒนาจึงควรจะสามารถที่จะรักษาตัวเองในระยะยาว แม้ว่าจะได้รับการยอมรับว่าการท่องเที่ยวมีศักยภาพในการมีส่วนร่วมอย่างมากในการพัฒนาชนบท

และการฟื้นฟูความคาดหวังมักจะไม่เห็นผลและไม่สมจริง สถาบันภาครัฐและเอกชนจำนวนมากเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นเส้นทางที่ง่ายต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการปรับโครงสร้าง (Sharpley, 2013) ผลกระทบด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าจังหวัดมหาสารคามถือได้ว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็กกว่าจังหวัดอื่นๆในแถบภาคอีสานตอนกลาง แต่ถ้าหากเกิดการกระจายตัวของ การท่องเที่ยว ก็จะส่งผลด้านดีและด้านลบของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลกระทบทางการท่องเที่ยวต่อจังหวัดมหาสารคาม

ผลกระทบทางบวกทางการท่องเที่ยว ต่อจังหวัดมหาสารคาม ด้านเศรษฐกิจ	ผลกระทบทางลบทางการท่องเที่ยว ต่อจังหวัดมหาสารคาม ด้านเศรษฐกิจ
<ul style="list-style-type: none"> ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการขยายตัวของธุรกิจทางการท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ครุภัณฑ์ สร้างอาชีพการท่องเที่ยวให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนและภูมิภาค 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาค่าครองชีพของจังหวัดมหาสารคามสูงขึ้น ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการแก่งแย่งในเรื่องของผลประโยชน์ ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหารายได้ในช่วงนอกฤดูกาลท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาคนต่างถิ่นเข้ามาลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม
<p style="text-align: center;">ผลกระทบทางบวกทางการท่องเที่ยว ต่อจังหวัดมหาสารคาม ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางครอบครัวของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญของจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชนในจังหวัดมหาสารคามการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเสริมสร้างความปลอดภัยในจังหวัดมหาสารคาม 	<p style="text-align: center;">ผลกระทบทางลบทางการท่องเที่ยว ต่อจังหวัดมหาสารคาม ด้านสังคม</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดเลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในจังหวัดมหาสารคามการท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว
<p style="text-align: center;">ผลกระทบทางบวกทางการท่องเที่ยว ต่อจังหวัดมหาสารคาม ด้านวัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการใช้วัฒนธรรมของจังหวัดมหาสารคาม เป็นสิ่งดึงดูดใจ ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดความหวงแหน ความรักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม 	<p style="text-align: center;">ผลกระทบทางลบทางการท่องเที่ยว ต่อจังหวัดมหาสารคาม ด้านวัฒนธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับประชาชน ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวัฒนธรรมท้องถิ่น ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างรวดเร็วการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการลดคุณค่างานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม
<p style="text-align: center;">ผลกระทบทางบวกทางการท่องเที่ยว ต่อจังหวัดมหาสารคาม ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างตระหนักรู้ถึงคุณค่าสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาและการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นของจังหวัดมหาสารคามการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการค้นคว้าหาแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของจังหวัดมหาสารคาม 	<p style="text-align: center;">ผลกระทบทางลบทางการท่องเที่ยว ต่อจังหวัดมหาสารคาม ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรทางธรรมชาติของจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวให้เกิดมลภาวะของจังหวัดมหาสารคาม ❖ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการทำลายภูมิทัศน์ของจังหวัดมหาสารคาม

ที่มา : (เพ็ญศิริ ศรีคำภา, 2557)

สรุปผลการวิจัย

สรุปได้ว่าสถานการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดมหาสารคาม มีแนวโน้มการขยายตัวอยู่ในด้านบวก และหากพิจารณาแยกตามลักษณะการพักค้างคืน พบว่า การเดินทางท่องเที่ยวแบบพักค้างคืน มีการขยายตัวเพิ่มสูงกว่าการเดินทางท่องเที่ยวแบบวันเดียว ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเป็นเมืองแห่งการศึกษา แหล่งความรู้ ทำให้มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงจัดประชุม สัมมนาอยู่ตลอดเวลาซึ่งตลาดนักท่องเที่ยวหลักยังคงเป็นผู้เยี่ยมเยือนคนไทยที่มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวจากคนในภูมิภาคเดียวกัน นั่นก็คือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปัจจุบันภาพลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคามนั้นสามารถสื่อสารได้จากสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์หลักและเป็นสิ่งที่ควรนำไปประชาสัมพันธ์ จังหวัดมหาสารคามคือ พระธาตุนาดูน ส่วนสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์รองได้แก่ งานบุญเบิกฟ้ากาชาด ปุทุลกระหม่อมและผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของจังหวัดมายาวนาน แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานราชการในจังหวัดก็ควรเร่งใช้ตามความเหมาะสม

ดังนั้นจากฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามที่มีความโดดเด่น ผนวกกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้ประโยชน์มากมายในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด เพราะการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ลงทุนน้อย แต่ผลกำไรที่ได้รับมีมูลค่ามากมายมหาศาล ซึ่งมีการขยายตัวสูงมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศการสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เพื่อให้การท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันยังไม่ได้แสดงผลกระทบจากการท่องเที่ยวและจากการได้รับคัดเลือกให้เป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามควรจะมีการวิเคราะห์ผลกระทบต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากนโยบายลดสูการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ถ้ามีการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าจังหวัดมหาสารคามถือได้ว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีขนาดเล็กกว่าจังหวัดอื่นๆในแถบภาคอีสานตอนกลาง แต่ถ้าหากวางแผนไว้อย่างล่วงหน้าที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวจากจังหวัดใกล้เคียง กระจายตัวของนักท่องเที่ยวให้สมดุล ก็จะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านดีและด้านลบของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน อย่างยั่งยืนในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้มุ่งประเด็นนำเสนอข้อมูลในเชิงคุณภาพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดมหาสารคาม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2558 และคณะผู้วิจัยที่สนับสนุนเกื้อกูลกันในการร่วมทำงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการวัฒนธรรมประจำจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หอการค้า สำนักงานจังหวัดจังหวัดมหาสารคามสถานประกอบการและบุคคลากรทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์จัดหาข้อมูลและข้อมูลจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2555). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559** .
กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงพาณิชย์. (2555). **10 ต้นแบบเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ทั่วโลก**. กรุงเทพฯ : กรมทรัพย์สินทางปัญญา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557ก). **ข้อมูลจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม**.
กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2557ข). **อีสานแหล่งเรียนรู้สู่อารยธรรม 2557**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิตติมา คนตรง. (2555). **ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว**.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงจันทร์ งามมีลาภ. (2556). **ทัศนคติของลูกค้าต่อภาพลักษณ์การเป็นธนาคารแสนสะดวกของธนาคาร**.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์.
- บุญเลิศ จิตต์วัฒนาและเพ็ญศิริ ศรีคำภา. (2557). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. นนทบุรี : บริษัท
ธรรมสาร จำกัด.
- ประชิด สกฤษพัฒนาและคณะ. (2554). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- ปรับปรุงจาก Phillip Kotler. (2011). **Marketing 3.0**. New Jersey : Nation International Edutainment
Public.
- ราณี อีสัยกุล. (2558). **การท่องเที่ยวเฉพาะทาง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- องอาจ นุสือว. (2556). **การออกแบบเลนศิลป์สิ่งแวดล้อมสำหรับจังหวัดมหาสารคาม**. มหาสารคาม :
Veridian E- Journal SU January - June 2014 Art and Design .
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2553) “**ร่างกรอบทิศทางของแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11**” [1] Access [29/7/2010].
- อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ, (2553, มีนาคม) “**Thailand’s Creative Economy**” เอกสารเสนอต่อที่ประชุม
ปรับกระบวนการทัศน์ของประเทศสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ของกระทรวงการต่างประเทศร่วมกับศูนย์
สร้างสรรค์งานออกแบบ.เมืองที่จัดประชุม
- Burke, P.J. & Donald C.R. (1981). **Social Psychology Quarterly**. The Link Between Identity
and Role Performance , 66.

- Department of Culture, Media and Sport. (2001). **Creative Industries Mapping Document 2001**”, London, UK, Access [11/01/2010].
- Gregory H. Wassall and Douglas DeNatale. (2006). **Creative Economy Research in New England: A Reexamination** (New England Foundation for the Arts.
- Douglas DeNatale and Gregory H. Wassal. (2007). **The Creative Economy : A New Definition**. New England Foundation for the Arts. Department of Economics Northeastern University. 5-6.
- SHARPLEY.(2013). **Tourism and Development: Concepts and Issues**. Clevedon : Channel View. 379 .
- TRIBE, J. (2011). **The Economics of Recreation, Leisure & Tourism**. Third Edition. Oxford: Elsevier. 429 .
- Srisangnam. (2009) **“Creative Economy”** Lecture note prepared for Korean Study Programme, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Stryker S. (2011). **Further developments in identity theory : Singularity versus multiplicity**. Newbury Park, NJ : Sociological Theories in Progress : New Formulations.
- Woodward K. (1997). **Identity and Difference**. London: SAGE Publications.
- World Tourism Organization. (2011). **Tourism Towards 2030 Global Overview**. Madrid, Spain : World Tourism Organization.